PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU nr 150
Problemy regionalizmu 2010

Franciszek Adamczuk
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

POPRAWA KONKURENCYJNOŚCI REGIONU NA PRZYKŁADZIE MACAU

Streszczenie: Artykuł dotyczy warunków poprawy konkurencyjności regionu w aspekcie międzynarodowym. Jako przykład wybrano Specjalny Region Administracyjny Macau (SAR) − specjalny obszar administracyjny Chińskiej Republiki Ludowej, jeden z nielicznych regionów Azji posiadający swoją specyfikę i wieloletnie doświadczenia rozwoju. Rozwój Macau jest niezwykle interesujący ze względu na swoje położenie i przyjętą strategię rozwoju regionu. Rozwój regionu powoduje szybki wzrost jego konkurencyjności, a doświadczenia można wykorzystać w innych częściach świata.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, region, Macau.

1. Wstęp

Celem opracowania jest ukazanie warunków poprawy konkurencyjności regionu w aspekcie międzynarodowym. Jako przykład wybrano Specjalny Region Administracyjny Macau (SAR) – specjalny obszar administracyjny Chińskiej Republiki Ludowej, jeden z nielicznych regionów Azji posiadający swoją specyfikę i wieloletnie doświadczenia rozwoju. 20 grudnia 1999 roku, po 442 latach rządów portugalskich, enklawa ta otrzymała status SAR i została wolnym portem na kolejnych 50 lat na zasadzie „jedno państwo, dwa systemy" oraz uzyskała status niezależnego terytorium celnego.

Rozwój Macau jest niezwykle interesujący ze względu na położenie i przyjętą strategię rozwoju regionu, która powoduje szybki wzrost jego konkurencyjności. Doświadczenia Macau można wykorzystać w innych częściach świata.

2. Istota konkurencyjności gospodarki i specyfika konkurencyjności regionów

Pojęcie konkurencyjności gospodarki jest stosunkowo szeroko przedstawione w literaturze przedmiotu, szczególnie przez regionalistów i specjalistów z zakresu gospodarki przestrzennej, ale także specjalistów z zakresu międzynarodowych stosun-

ków gospodarczych [Białecki, Januszkiewicz, Oręziak 2007, s. 137]. Konkurencyjność międzynarodowa – *international competitiveness* to zdolność do konkurowania, wynikająca ze spełnienia określonych warunków (w tym dysponowania określonymi zasobami) umożliwiających osiągnięcie pewnej przewagi w stosunku do innych uczestników międzynarodowych rynków. Konkurencyjność międzynarodową można rozpatrywać w skali makro- i mikroekonomicznej [Adamczuk, Szeląg 2006, s. 272-279].

Konkurencyjność może być także odnoszona do regionów [Klamut 1999, s. 9-20]. W takim rozumieniu region będzie obszarem ocenianym od strony jego zdolności do konkurowania, podobnie jak gospodarki narodowe czy przedsiębiorstwa. Specyfika konkurencji regionów występuje jednak bardzo wyraźnie. Regiony są podmiotami wielowarstwowymi i ich konkurencyjność jest inaczej mierzona niż przedsiębiorstw. Konkurencyjności regionów bliższa jest problematyka konkurencyjności gospodarek, gdyż obie kategorie są bliskie gospodarce przestrzennej.

Najczęściej poprzez międzynarodową konkurencyjność rozumie się (por. [Stankiewicz 2002])[1]:

1) zdolność do tworzenia większego bogactwa niż konkurenci na rynku międzynarodowym,
2) zdolność do osiągania dynamicznego wzrostu gospodarczego,
3) zdolność do realizowania rozwoju zrównoważonego,
4) zdolność do wytwarzania dóbr i usług przy równoczesnym wzroście realnych dochodów ludności w długim okresie czasu,
5) zdolność do tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi międzynarodowej konkurencyjności przemysłów danych narodów oraz międzynarodowej konkurencyjności firm w ramach danych branż i dziedzin wytwarzania.

Trzeba pamiętać, że to ostatnie ujęcie jest najistotniejsze, gdyż konkurencyjność kraju (regionu) determinują cztery systemy nazwane przez M. Portera diamentami narodowej konkurencyjności.

Konkurencyjność danego obszaru można stosunkowo łatwo ocenić, wykorzystując m.in. mierniki oceny poziomu rozwoju regionalnego; wpływa on bowiem na poziom konkurencyjności regionu. Duże organizmy (kraje, regiony) mogą być trudniejsze do analizy, która wymaga pewnych zabiegów delimitacyjnych. Małe obszary (regiony) są znacznie łatwiejsze do analizy i określenia poziomu ich konkurencyjności [Piasecki 2003, s. 16-44; Oziewicz 2006, s. 7-14]. Międzynarodową konkurencyjność kraju i przedsiębiorstw w kontekście wyzwań dla Polski opracowali w literaturze polskiej m.in. J. Bossak i W. Bieńkowski [2004, s. 17-66]. Interesujący dorobek w zakresie konkurencyjności miast ma Uniwersytet Opolski [Słodczyk, Szafranek (red.) 2008].

[1] M.J. Stankiewicz omawia przede wszystkim konkurencyjność gospodarek.

3. Charakterystyka badanego regionu

Nazwa Macau (Macao) wywodzi się od popularnej wśród żeglarzy i rybaków chińskiej bogini znanej jako A-Ma lub Ling Ma. Pierwotnie był to obszar składający się z typowych wiosek rybackich. W roku 1557 roku Chiny wydzierżawiły go Portugalii. W 1887 roku Macau stało się już portugalską kolonią. W latach 1951-1976 posiadało status prowincji zamorskiej, by następnie przejść na status portugalskiego terytorium specjalnego, którym to obszarem zarządzał gubernator. Od 1999 roku ponownie jest w granicach ChRL. Położenie geograficzne przedstawia mapa 1.

Rys. 1. Układ przestrzenny Macau na tle Azji

Źródło: www.transazja.pl.

Macau zajmuje obszar 25,4 km kw. i liczy według stanu z 2005 roku 469,9 tys. mieszkańców. Stolica regionu nazywa się także Macau (Aomen). Ludność stanowią głównie Chińczycy (97%), ale są też Portugalczycy i nieliczni przedstawiciele innych narodów.

Region znajduje się na nizinie nadmorskiej w delcie rzeki Perłowej ok. 60 km od Hongkongu. W skład terytorium wchodzi półwysep Macao oraz 2 wyspy: Taipa i Coloane. Półwysep połączony jest z wyspą Taipą dwoma mostami, a obie wyspy łączy sztuczna grobla. Macau posiada regularne połączenia promowe z Hongkongiem oraz międzynarodowy port lotniczy, który znajduje się na wyspie Taipa. Językami urzędowymi są: portugalski i chiński (dialekt kantoński), ale w powszechnym użyciu jest także język angielski.

Symbolem miasta jest m.in. most Lotosu, zbudowany pod koniec 1999 roku, i Port Wewnętrzny. Macau to niezwykle atrakcyjne miejsce z punktu widzenia turystycznego, reklamujące się jako leżące „godzinę drogi od Hongkongu". Są tu liczne zabytki sakralne i okresu kolonialnego, wielką atrakcję stanowi Wieża Macao (Macasu Tower) wznosząca się na 338 metrów; jest to 10. pod względem wysokości wolno stojąca wieża na świecie i 8. najwyższa w Azji.

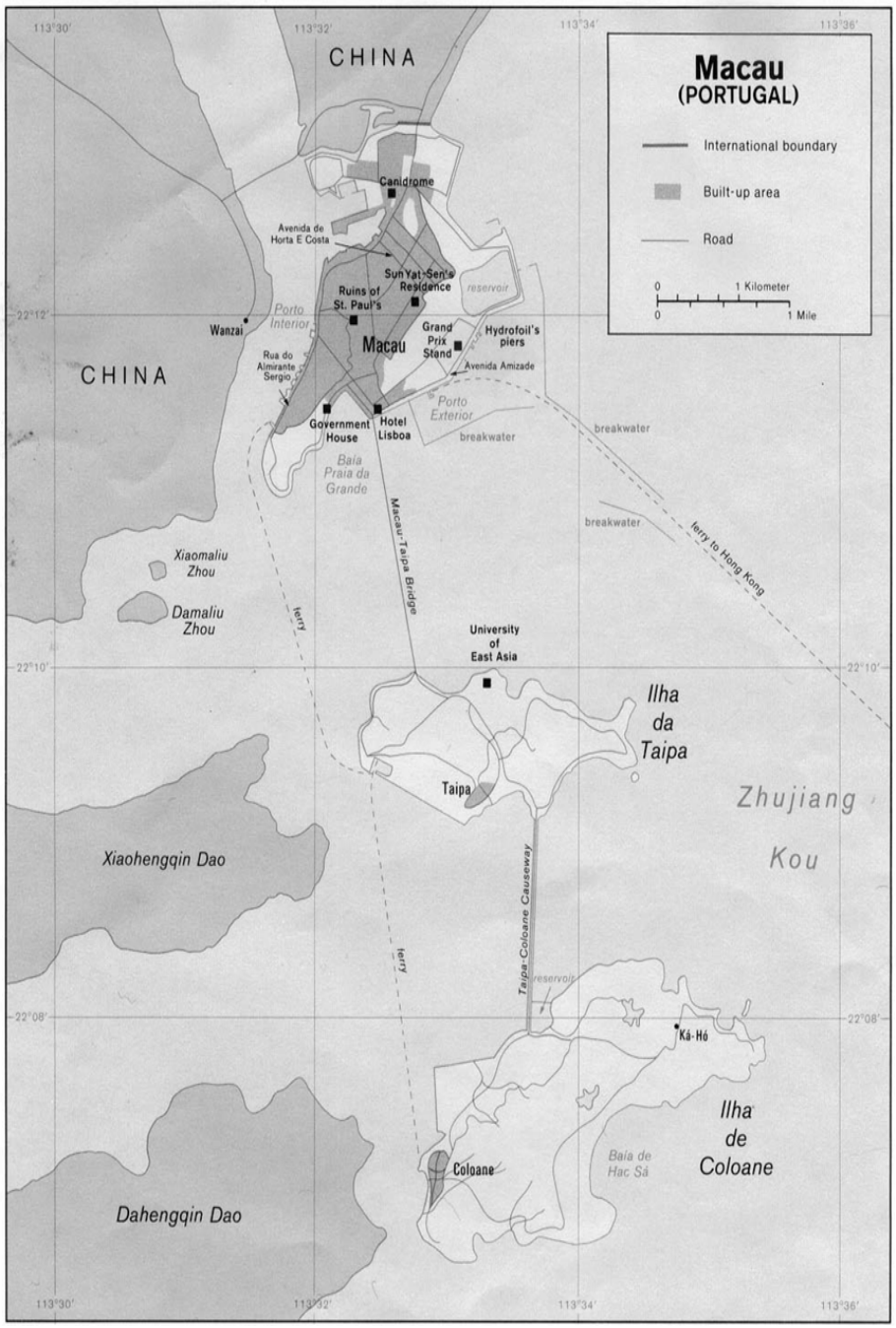

Rys. 2. Macau

Źródło: www.wikipedia.org.

Wielką atrakcją regionu są kasyna. Jest ich 9 i przyciągają tysiące, a może nawet miliony turystów z całego regionu. Dochody z hazardu stanowią 80% wpływów regionu. Duże znaczenie mają przyjazdy biznesowe (konferencje, seminaria, narady biznesowe). Wśród branż wytwórczości zasadnicze znaczenie mają: przemysł tekstylny, obuwniczy, elektroniczny, produkcja zabawek, rybołówstwo i przerób ryb oraz inne zakłady przemysłu spożywczego.

Podstawowe wskaźniki gospodarcze Macau zawiera tabela 1. Dane są nieco spóźnione, podobnie jak w całej statystyce chińskiej.

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki gospodarcze Makau

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
Ludność (stan na 31 grudnia)	431,5	436,7	441,6	b.d.
Ludność (stan na 30 czerwca)	437,7	434,1	439,2	444,0
GDP (PRB) (mln USD)	6 197,6	6 206,8	6 764,8	7 899,9
GDP (PRB) *per capita* (USD)	14 394	14 298	15 432	17 782
Współczynnik bezrobocia (%)	6,8	6,4	6,3	6,0
Realny wzrost GDP (%)	4,6	2,2	10,1	15,6
Inflacja (%)	–1,6	–2,0	–2,6	–1,6
Eksport towarów f.o.b mln USD	2 530,2	2 291,5	2 347,6	2 569,0
Import towarów c.i.f mln USD	2 246,8	2 377,9	2 521,0	2 742,4
Bilans handlowy	283,4	–86,4	–173,4	–173,5
Bilans rachunków bieżących	2 177,0	2 251,3	2 638,0	b.d.
Kurs wymiany pataka	8,026	8,034	8,033	8,021

Źródło: Foreign Economic Relations Department, Macao Economic Services.

Najbardziej charakterystyczne wskaźniki to:
- tempo wzrostu PKB,
- inflacja,
- kurs pataka (waluty regionu),

Tempo wzrostu PKB jest bardzo wysokie i jak wskazują dane, w ciągu ostatnich lat nastąpił wzrost o kilkadziesiąt procent – do poziomu ok. 20 tys. dol. USA za rok 2007.

Inflacja tu nie występuje. W ostatnich latach natomiast mamy do czynienia ze zjawiskiem deflacji na poziomie ok. 2%. Jest to bardzo ważny wskaźnik rozwojowy regionu.

Poziom kursu rodzimej waluty jest bardzo stabilny. W stosunku do dolara USA oscyluje wokół 1 USD = 8 pataka. Sprzyja to wymianie handlowej i wzmacnia proeksportowość regionu.

Istotną rolę w rozwoju enklawy odgrywa turystyka. Systematycznie wzrasta liczba turystów, szczególnie tych, którzy korzystają z hazardu – działalności prowadzonej w tym regionie legalnie. W latach 2000-2004 liczba turystów wzrosła, jak podają dane nieoficjalne, o około 65%.

Szczególnie ważna rola w rozwoju enklawy przypada handlowi zagranicznemu. Szczegółowe dane na temat handlu w latach 2001-2003 zawiera tabela 2.

Tabela 2. Handel zagraniczny Makau (mln pataka)

Wyszczególnienie	2001	2002	2003	Wzrost (%)
Eksport całkowity towarów f.o.b	18 431,1	18 925,4	20 700,1	9,4
Import towarów c.i.f.	19 170,4	20 329,4	22 097,2	8,7
Bilans handlowy	–697,3	–1 398,0	–1 397,1	–
Współczynnik eksport/import	96,4	93,1	93,7	–

Źródło: Foreign Economic Relations Department, Macao Economic Services.

Jak wynika z tabeli 2, saldo bilansu handlowego enklawy jest ujemne, jednak przychody z innych rodzajów działalności radykalnie niwelują ten stan. W efekcie saldo bilansu płatniczego jest dodatnie. Więcej informacji na temat eksportu enklawy zawiera tabela 3.

Tabela 3. Eksport całkowity towarów Makau (mln pataka)

Wyszczególnienie / Główne sektory	2001	2002	2003	Wzrost (%)
Tekstylia i odzież	15 504,0	15 884,3	17 206,3	8,3
Odzież	13 202,0	13 158,1	14 640,6	11,3
Inne sektory	2 969,1	3041,1	3 493,8	14,9
Zabawki	7,4	5,0	12,8	155,3
Elektronika	158,7	130,7	147,0	89,0
Obuwie	645,9	676,7	755,9	11,7
Suma	**18 473,1**	**18 925,4**	**20 700,1**	**9,4**
Główne rynki zbytu				
Ameryka Północna	9 257,0	9 495,5	10 320,2	12,2
USA	8 907,1	9 151,5	10 320,2	12,8
Unia Europejska (15)	4 916,0	4 396,0	4 724,6	7,5
Azja-Pacyfik	4 003,5	4 655,2	4 904,0	5,3
Hongkong	1 177,7	1 099,9	1 361,7	23,8
Chiny	2 155,0	2948,1	2 844,2	–3,5

Źródło: Foreign Economic Relations Department, Macao Economic Services.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 3, eksport Macau jest wyraźnie skierowany na rynek Ameryki Północnej, w szczególności USA.

Według danych lokalnego urzędu statystycznego (Macau Statistics and Census Service – MSCS) handel z Polską jest marginalny. Eksport i import oscylują wokół 0,5 mln dol., co stanowi ok. 0,02% obrotów Macau.

4. Działania podejmowane na rzecz wzrostu konkurencyjności regionu

Wśród działań podejmowanych na rzecz wzrostu konkurencyjności regionu wymienić należy:

- wzrost inwestycji na obszarze regionu, przede wszystkim w turystykę (hotelarstwo) i obiekty przynoszące największe dochody (hazard, rozrywka, wyścigi konne itp.),
- rozwój kontaktów z innymi prowincjami chińskimi, przede wszystkim z Hongkongiem, ale także z innymi silnymi ekonomicznie prowincjami typowo proeksportowymi,
- skierowanie uwagi głównie na małe i średnie przedsiębiorstwa,
- dbanie o sprawne funkcjonowanie sektora finansowego,
- wzrost zainteresowania współpracą regionalną i zjawiskami integracyjnymi w Azji,
- rozwijanie najnowocześniejszych technik wytwarzania artykułów elektronicznych,
- utrzymywanie znacznie niższych niż np. w Hongkongu kosztów prowadzenia działalności gospodarczej,
- niskie podatki,
- dobre połączenia z ChRL,
- utrzymywanie więzi gospodarczych z Portugalią i innymi krajami Unii Europejskiej.

Macau jest niewątpliwie światową stolicą hazardu. Szacuje się, że zeszłoroczne wpływy osiągane przez kasyna Macau przekroczyły 6,95 mld dol. i przewyższyły o 200 mln dol. te osiągnięte przez „miasto grzechu" ze stanu Nevada (USA). W Macau inwestują najwięksi z największych potentatów hazardu. Potentat z Las Vegas Sheldson Adeison otworzył wart 2,4 mld dol. projekt The Venetian Macau z 3 tys. pokoi i uniwersalnym zastawem sal konferencyjnych na 15 tys. miejsc siedzących. Same kasyna mają powierzchnię ponad 51 tys. metrów, a podczas otwarcia obiekt odwiedziło ponad 114 tys. osób. Świadczy to także o atrakcyjności turystycznej regionu i jego konkurencyjności na światowym rynku hazardu.

Współpraca z Unią Europejską jest integralnie związana z tym, że Macau – obszar Chin – jest członkiem Światowej Organizacji Handlu (WTO). Stosunki UE z Macau reguluje oddzielne porozumienie handlowe. Raz w roku w enklawie tej odbywa się wyjazdowe posiedzenie konsulów ds. handlowych państw Unii Europejskiej. Przed przekazaniem przez Portugalię obszaru Chińskiej Republice Ludowej Komisja Wspólnot Europejskich zobowiązała się do dokładnego monitorowania i promowania wdrażania zasady „jeden kraj, dwa systemy", o którym już wspomniano. Chodzi o popieranie gospodarczej i kulturowej autonomii Macau. Przedyskutowano także dokument Unia Europejska, Hongkong i Macau: możliwości współpracy w latach 2007-2013.

Współpraca UE z Macau dotyczy takich zagadnień, jak:
- organizacja międzynarodowych targów handlowych (18-21 października 2007 roku),
- zapobieganie praniu brudnych pieniędzy,
- ulepszanie procedur zamówień publicznych,
- reformy opodatkowania oszczędności,
- inne kwestie polityki gospodarczej.

Wywóz z UE do Macau wyniósł w roku 2007 ok. 146 mln EUR ze względu na duży popyt inwestycyjny. Częściowo obejmował on także wysokiej jakości dobra konsumpcyjne co jest związane z rekordowo wysokim tempem wzrostu gospodarczego.

Skuteczna ochrona praw człowieka, podstawowych wolności obywateli oraz właściwy porządek społeczny są integralną częścią polepszania konkurencyjności regionu w skali międzynarodowej.

Niestety, są też problemy proceduralne i organizacyjne. Szef rządu Macau Edmund Ho wykluczył możliwość przeprowadzenia wyborów bezpośrednich w prowincji w 2009 roku lub w niezbyt odległym późniejszym terminie. Po demonstracjach w 2007 roku jest to problem społeczny i częściowo polityczny. Znaczna część społeczeństwa nie podnosi standardu życia mimo korzystnych tendencji w gospodarce. Na rozwiązanie czekają liczne problemy środowiska naturalnego, urbanizacja, przemiany społeczne, a nawet takie uciążliwości, jak zatory komunikacyjne. Celowe wydaje się więc:
- obniżenie podatku dochodowego dla osób o najniższych dochodach,
- obniżenie podatku od nieruchomości w przypadku własności o mniejszej wartości,
- podwyżki wynagrodzeń dla urzędników służby cywilnej,
- wybudowanie 19 000 nowych mieszkań w ramach publicznego budownictwa mieszkaniowego,
- większe uprawnienia dla Komisji ds. Zwalczania Korupcji,
- różne inne inicjatywy dotyczące subwencji i pomocy w sferze społecznej i kulturalnej,
- bliższe kontakty i współpraca z kontynentem, zwłaszcza z prowincjami: Guangdong, Shenzhen, Zhuhai oraz z Hongkongiem,
- rozwój nauki dzięki oferowanym w ramach VII Programu Pomocowego możliwościom finansowania niektórych przedsięwzięć.

Reasumując, Macau ma istotne atuty poprawy swojej konkurencyjności oraz stania się ważnym czynnikiem rozwoju struktur demokratycznych w Azji, w tym w ChRL. Wpływa bardzo korzystnie na proces integracji gospodarczej w Azji. Gospodarka enklawy jest już dzisiaj bardzo konkurencyjna, a w przyszłości poziom konkurencyjności będzie nadal wzrastać dzięki internacjonalizacji i globalizacji gospodarki światowej [Kisiel-Łowczyc (red.) 2003, s. 21-24].

5. Zakończenie

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, badany region ma atuty i możliwości poprawy własnej konkurencyjności:

1. Macau zyskało już międzynarodową markę regionu o wysokiej kulturze wytwarzania, regionu innowacyjnego, światowego centrum hazardu.

2. Jest to w pewnym sensie region peryferyjny – w rozumieniu gospodarki przestrzennej, co wpływa na jego konkurencyjność w skali azjatyckiej i światowej

3. Istnieje potrzeba ukształtowania nowych relacji prowincji (regionu) z otoczeniem i traktowanie tego otoczenia jako komplementarnego. Poprawa konkurencyjności regionu jest integralnie związana w poprawą konkurencyjności Chin, który to kraj w zasadniczy sposób wpływa na obecną konkurencyjność regionu.

4. Poprawa konkurencyjności Macau jest zagadnieniem pierwszoplanowym dla innych partnerów gospodarczych, przede wszystkim Chin, mimo że Macau ma niewielkie znaczenie w gospodarce azjatyckiej i światowej.

5. Na międzynarodową konkurencyjność Macau zasadniczy wpływ ma bezpośrednia bliskość prowincji chińskiej Hongkong (dawniej posiadłości brytyjskiej), z którą to prowincją region posiada trwałe więzi gospodarcze. Można postawić w pewnym uproszczeniu tezę, że konkurencyjność Macau jest ściśle powiązana z konkurencyjnością Hongkongu.

6. Doskonaleniu powinna ulegać „demokracja" lokalna i system zarządzania regionem.

Literatura

Adamczuk F., Szeląg T., *Międzynarodowa konkurencyjność przedsiębiorstw i gospodarek*, [w:] J. Rymarczyk (red.), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2006.

Białecki K., Januszkiewicz W., Oręziak L., *Leksykon handlu zagranicznego*, PWE Warszawa 2007.

Bossak J.W., Bieńkowski W., *Międzynarodowa zdolność konkurencyjności kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski na progu XXI wieku*, SGH, Warszawa 2004.

Kisiel-Łowczyc A.B. (red.), *Współczesna gospodarka światowa,* Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003.

Klamut M. (red.), *Konkurencyjność regionów*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław 1999.

Słodczyk J., Szafranek E., *Mechanizmy i uwarunkowania budowania konkurencyjności miast*, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2008.

Oziewicz E., *Przemiany we współczesnej gospodarce światowej*, PWE, Warszawa 2006.

Piasecki R., *Rozwój gospodarczy a globalizacja*, PWE, Warszawa 2003.

Stankiewicz M.J., *Konkurencyjność przedsiębiorstwa*, Dom Organizatora, Toruń 2002.

Źródła internetowe

www.wikipedia.org
www.polandtrade.com
www.globtroter.pl
www.transazja.pl
www.polandguangzhou.com
www.msz.gov.pl
www.odyssei.com
www.stoisko.pl

IMPROVEMENT OF COMPETITIVENESS OF THE REGION ON THE EXAMPLE OF MACAU

Summary: The article concerns conditions of the improvement of competitiveness of the region in the international aspect. As the example a Special Administrative Macau Region was chosen (SAR), special administrative area of the People's Republic of China – having one of few regions of Asia one's specificity and long-standing experience of the development. The Macau development is unusually interesting on account of its location and the adopted development strategy of the region. The development of the region causes the rapid growth of his competitiveness, and it is possible to exploit experience in the other parts of the world.